

18. 3. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Můžeme se začít těšit na online soudy? Ano, když se všichni zapojíme do jejich přípravy

Jednou z největších internetových celebrit uplynulých týdnů se stal dosud neznámý americký právník Rod Ponton, který se sice k online soudnímu jednání jednoho z texaských okresních soudů připojil včas a řádně připraven, avšak místo jeho tváře přenášela aplikace obrázek mluvícího koťátka s velkýma, ustaranýma očima. Video, kde právník s panikou v hlase soudci vysvětluje, že není kočka, jen neumí odstranit filtr v aplikaci, obletělo svět.

Kromě dávky humoru a zpestření přináší tato příhoda i širší poselství. Doba, kdy se soudní spory řešily výhradně osobně a spisy se vedly na papíře, je pryč, aktuální epidemie koronaviru tento vývoj ještě urychluje, a české soudnictví by nemělo stát stranou. Co si ale pod online soudnictvím vůbec představit a co by mělo přinést? Jaké prvky již máme v Česku k dispozici? V čem se můžeme poučit ze zahraničních příkladů? A je na to vůbec česká veřejnost připravena?

Co znamená zkratka ODR a jak souvisí s online soudem?

Za online soud se označuje státní soud, který pro určitý typ nebo typy sporů provádí všechny nebo většinu procesních kroků online, tedy bez použití papírové komunikace. Online soudy navíc k tradičním soudním procesům často přidávají nové procesní kroky, jejichž cílem je vyřešit co nejvíc sporů ještě předtím, než se jimi začne zabývat soudce. Takové kroky zahrnují přímé nebo asistované vyjednávání mezi stranami prostřednictvím online platformy soudu, mediaci nebo jiné procesní kroky.

ODR je pak zkratkou pro online dispute resolution neboli online řešení sporů. ODR vzniklo před dvaceti lety a na jeho počátku byla společnost eBay, která chtěla posílit důvěru občanů ve svůj začínající online nákupní portál, a jeden z expertů jí doporučil zavést rychlé a jednoduché online řešení stížností a reklamací kupujících. Nápad se velmi osvědčil, onen expert – Ethan Katch – je dnes ředitelem Národního centra pro technologie a řešení sporů (NCTDR) v USA, a ODR pomalu ale jistě dobývá svět.

ODR bylo zpočátku doménou alternativního řešení sporů a soukromých poskytovatelů jako je eBay, Amazon nebo čínský Alibaba. Změna nastala před několika lety, kdy se v prvních zemích začaly připravovat první státní online soudy.

Online soudy již fungují v řadě vyspělých zemí světa. Například v Dánsku se již dva roky řeší téměř všechny civilní žaloby pouze online. Online soudy vznikají i v dalších skandinávských zemích, ale také v Singapuru, Kanadě, USA, Velké Británii nebo též v Číně. Důvody pro vznik online soudů jsou různé, může to být snaha zefektivnit fungování justice (tj. úspora nákladů), snaha zlepšit přístup stran k soudnímu řešení jejich sporů, nebo jako odpověď na letošní pandemii. Za nejúspěšnější online soudy jsou jak v zemích EU, tak v USA, Kanadě, Austrálii a v dalších státech považovány ty online soudy, které vznikly a úspěšně fungují se záměrem výrazně zlepšit přístup občanů k soudnímu řešení sporů.

Online soudy vznikají nejprve pro jednodušší civilní spory (například o menší částky) a postupně se rozsah sporů, které se úspěšně řeší online, rozšiřuje. Vždy však pravděpodobně budou existovat typy kauz, které se nebudou řešit online. Takovými výjimkami jsou například závažné trestní případy, které se zcela nebo převážně online formou v současnosti neřeší prakticky v žádné zemi na světě, byť v některých státech, jako je Singapur nebo Nizozemí, se online procesy využívají částečně i pro tyto spory.

Jedním z výrazných rysů online soudních postupů – v oblasti civilních a správních sporů – je komunikační prostředek, pro který jsou také navrhované, a sice „chytré“ mobilní telefony. Byť to z pohledu tradičního soudnictví zní asi dost neuvěřitelně, „mobilní“ justice funguje v nejnávýspělejších zemích u rostoucího počtu sporů a těší se velké popularitě mezi stranami.

„Mobilní justice“ vyžaduje tam, kde je to možné z hlediska zachování všech práv na spravedlivý proces, zjednodušení stávajících soudních postupů a současně proměnu jazyka, který online soudy používají. Účelem je větší srozumitelnost a lepší přístupnost justice všem občanům, včetně těch, kteří mají z nejrůznějších důvodů problémy s online komunikací. Například matka samoživitelka bydlící s malými dětmi v malém bytě s nejlevnějším připojením k internetu se při online soudním jednání nebude pravděpodobně cítit stejně komfortně jako protistrana – firma vlastnící dům, v němž bydlí, zastupovaná advokátní kanceláří s moderním IT vybavením.

Takovéto nové otázky a řada dalších se musí řešit při přípravě online soudů v každé zemi. Implementace online soudnictví je složitý a dlouhodobý proces. Ve většině zemí je do něj aktivně zapojena kromě odborníků také veřejnost a je to velmi správně, protože online soudnictví není zdaleka jen převedením tradičních soudních postupů do digitální formy.

V České republice si klade za cíl připravit základy pro budování prvního online soudu projekt podpořený Technologickou agenturou ČR s názvem *Online dispute resolution (ODR) – konceptuální analýza proveditelnosti záměru vybudování online soudu/online soudnictví*, kterého spoluřešiteli jsou také autoři tohoto článku.

Stav digitalizace justice v ČR

Práce s digitálními technologiemi je u nás nyní již neodmyslitelnou součástí práce soudců. Samozřejmostí je práce s internetem pro nejrůznější rešerše, a dále práce s databázemi, zejména s judikaturou a odbornou literaturou, či s databázemi obsahujícími různé jiné informace (insolvenční rejstřík, obchodní rejstřík, databáze plátců DPH a jiné). Dále je v justici používán především informační systém ISAS pro správu spisů, který představuje jakýsi elektronický spis, a to vedle paralelně vedeného spisu v papírové podobě. Do ISAS se tak ukládají identifikační údaje, další záznamy o účastnících řízení a jejich zástupcích a veškeré dokumenty (zejména žaloba a další podání účastníků řízení, rozhodnutí soudu, přípisy, apod.). ISAS zároveň obsahuje informace o pohybu klasického papírového spisu (u jakého pracovníka se v danou chvíli spis nachází), dále se zaznamenávají lhůty (např. zákonná lhůta pro rozeslání rozsudku), informace o soudních poplatcích či informace o stavu doručování soudních písemností. Se systémem ISAS pracují tedy nejen soudci sami a jejich asistenti (zejména tak, že do něj vkládají svá rozhodnutí k dalšímu zpracování), ale především administrativní pracovníci v kanceláři soudce.

Soudci mají rovněž možnost práce z domova s dálkovým připojením do svého počítače v kanceláři prostřednictvím domácího počítače, byť tato možnost platí nyní jen pro omezené technologie. Soudci také využívají při soudních jednáních nahrávací zařízení. Záznam z jednání však následně není přepsán do protokolu automaticky, ale ručně jej přepisují administrativní zaměstnanci soudu. Stejný postup platí pro užívání běžných diktafonů, využívaných soudci například pro zaznamenání konceptu rozsudku.

Soudci v průběhu pandemie rovněž začali ve zvýšené míře využívat online videokonference, ovšem zkušenosti s nimi nejsou jednoznačně kladné. Je pochopitelné, že při využívání standardních systémů pro videokonference se objevuje řada potíží souvisejících zejména s kvalitou připojení k internetu, kvalitou zvuku a obrazu nebo s přístupem k dokumentům a s navigováním jejich obsahem. Tyto zkušenosti sdílejí soudci na celém světě a ukazují, že přípravu na online soudnictví je nutné vést systematicky a dlouhodobě, a že neexistuje rychlé a dobré řešení.

Z výše uvedeného vyplývá, že Česká republika je před startem rozsáhlejších změn v digitalizaci justice – stávající využití technologií neodpovídá možnostem moderní technologie. Současně již existují několikaleté zkušenosti z jiných zemí ukazující, že online soudnictví může znamenat významný přínos pro občany, včetně občanů, kteří jinak justici příliš nedůvěřují nebo se na soudy kvůli očekávaným nákladům a délce řízení neobracejí. Je třeba si však uvědomit, a toto opakujeme, že úspěšná příprava online justice představuje celospolečenský proces, do kterého je vhodné zapojit kromě odborníků i širokou veřejnost.

Velká očekávání: česká společnost má o online soudnictví zájem

I když je zavádění online soudů nepochybně otázkou převážně odbornou, soudnictví je především službou občanům. Abychom prozkoumali, zda česká veřejnost o online soudy vůbec stojí, jaká pozitiva si od nich slibuje a čeho se naopak obává, v rámci již zmíněného projektu jsme na podzim loňského roku uspořádali online dotazníkové šetření na vzorku reprezentativním pro českou internetovou populaci ve věku nad 18 let, do kterého se zapojilo 2 022 respondentů.

Průzkum odhalil, že česká internetová veřejnost má o online soudnictví velký zájem: existenci online soudů by rozhodně nebo spíše uvítaly téměř tři čtvrtiny dotázaných. Zároveň se ukázalo, že online soudy by kromě jiného mohly zvýšit přístup lidí ke spravedlnosti. I když více než dvě pětiny dotázaných v uplynulých třech letech řešily právní problém, u kterého zvažovaly obrácení se na soud, ve výsledku tak učinil méně než každý třetí člověk. Téměř dvě třetiny z těch, kteří se nakonec svůj právní problém rozhodly neřešit soudní cestou, uvedly, že by v případě existence online soudů tuto možnost pravděpodobně využily.

Česká internetová populace si od online soudů slibuje zejména úsporu času díky možnosti organizace soudního jednání na dálku (prostřednictvím videokonference nebo telekonference), zlepšení přístupnosti soudů pro lidi, pro které je osobní účast v soudní síni těžká nebo nemožná, a zlevnění soudního sporu díky snížení nákladů na právní zastoupení. Tato pozitivní očekávání mají více než tři čtvrtiny dotázaných. Na druhé straně, online soudnictví je spojeno i s určitými obavami. Zhruba polovina lidí se domnívá, že řešení sporů online přinese neférovou nevýhodu straně, která bude méně zběhlá v používání online technologií, nebo že u online sporu bude soudce nebo soudkyně jejich případu věnovat menší pozornost.

Pro pilotní spouštění online soudnictví je důležitý také vhled do toho, které faktory by lidé zvažovali při rozhodování, zda se obrátit na klasický nebo online soud. Česká internetová populace považuje online soudy za vhodnou platformu pro řešení jednodušších, méně závažných a spíše neosobních sporů, kdežto například v rodinných záležitostech jednoznačně dominuje preference klasických soudů.

Můžeme tedy říct, že v očích české veřejnosti mají online soudy velký potenciál a jsou s nimi spojena četná pozitivní očekávání. Bude již na tvůrcích a provozovatelích budoucího systému online soudnictví, aby se tato očekávání naplnila.

Autoři: Zbyněk Loebel[1] a Marína Urbániková[2]

Mgr. Ing. Zbyněk Loebel, LL.M.

Of counsel

P / R / K

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

[PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář](#)

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111

Fax: +420 224 235 450

e-mail: prague@prkpartners.com

[1] Zbyněk Loebel je Of Counsel v advokátní kanceláři PRK Partners

[2] Marína Urbániková působí jako seniorní výzkumnice na Ústavu pro otázky soudnictví Právnické fakulty Masarykovy univerzity a jako odborná asistentka na Katedře mediálních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních studií téže univerzity.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)

- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)